

MARGARIDA CASACUBERTA, NARCÍS FIGUERAS I ANNA PERERA. Membres del Grup de Recerca de Patrimoni Literari (ILCC-UdG)

PER UN MAPA DELS JOCS FLORALS A LA CATALUNYA CONTEMPORÀNIA

El 2011 el Grup de Recerca de Patrimoni Literari de la Universitat de Girona inicià el projecte *Literatura i corrents territorials: les terres de Girona (1868-1939)* amb la intenció explícita, d'una banda, de plantejar una recerca geoliterària i patrimonial en un territori circumscrit i en una època representativa de la història de la literatura i la cultura catalana contemporànies i, de l'altra, de propiciar l'anàlisi de les manifestacions literàries que serveixen de substrat a l'aparició dels considerats «grans escriptors» i que solen quedar relegades a un segon terme en els estudis literaris.¹ Els principals objectius eren inventariar institucions, associacions, certàmens i publicacions periòdiques, establir la nòmina d'autors i d'obres publicades, estudiar les relacions que sustenten el teixit sociocultural i analitzar les representacions simbòliques i mítiques basades en les recreacions literàries del paisatge.

A més d'obtenir resultats sobre l'espai concret de les terres de Girona i sistematitzar-los mitjançant una base de dades,² es va proposar un model pràctic i teòric que pogués ser exportat a altres territoris. A l'inici de 2015 podem dir que un dels principals resultats ha estat la constatació de la importància del paper dels jocs i certàmens literaris en la construcció de la xarxa de relacions polítiques i culturals que fonamenta la cultura del catalanisme, a partir de l'estudi del cas del Certamen Literari i dels Jocs Florals de Girona (1872-1935). També s'ha confirmat l'existència d'una xarxa de certàmens literaris arreu de Catalunya i, finalment, s'ha impulsat la creació d'un mapa de jocs florals i certàmens que propiciï la col·laboració d'altres investigadors i grups de recerca per tal d'ampliar l'horitzó de resultats.³

Un cas emblemàtic: Girona, 1872-1935

El 1872, en ple Sexenni Democràtic, Girona és la primera ciutat catalana que instaura un certamen a semblança dels Jocs Florals de Barcelona i el manté amb una continuïtat significativa.⁴ Després de la revolució del 1868 i la reacció pos-

terior que desemboca en la tercera carlinada i posa les bases de la restauració borbònica el 1875, no ha d'estranyar que els Jocs Florals de Barcelona i el nou Certamen Literari de Girona (1872-1902) esdevinguin els principals instruments de lluita simbòlica de què es val la burgesia a Catalunya per resistir –o potser fins i tot controlar– les contradiccions i els embats de la modernitat.

La peculiaritat dels certàmens gironins rau en la seva llarga durada, entre 1872 i 1935, i en el canvi de model que es produeix el 1902: cau el Certamen Literari bilingüe, emblema

Cinta de la reina de la festa dels Jocs Florals de Girona de 1905, dissenyada per Rafael Masó. Pintura sobre seda, Fundació Rafael Masó, Girona. El 2012 se celebrà a la Casa Masó el II Fòrum de Patrimoni Literari dedicat als jocs florals.

del provincianisme i de les actituds retrògrades de la «ciutat morta» i decadent, i es convoquen uns nous Jocs Florals que suposen una reinvençió i recatalanització de la festa, ara emblema d'una modernitat que s'identifica, a l'inici del segle XX, amb el catalanisme polític. Fins a la seva desaparició amb l'esclat de la Guerra Civil, els Jocs Florals de Girona seran caixa de ressonància de les tensions del nou joc polític i mirador excepcional, per la seva posició descentrada, del procés de construcció i esfondrament de la «Catalunya ciutat».

Una xarxa territorial

Abans, el 1863, l'Acadèmia Mariana de Lleida havia creat el seu certamen, restrictiu pel que fa a la llengua catalana. Segons Manuel Jorba, els certàmens vinculats a institucions educatives, de llarga tradició i en part al marge del model de Barcelona, influïren, sens dubte, en els plantejaments temàtics i formals posteriors; monolingües o bilingües, representen una presa de posició ideològica que cal estudiar dins de la xarxa de relacions que estableix el catalanisme.⁵ A partir de 1874 se celebren a Barcelona els Certàmens Literaris de La Misteriosa, vinculats al sector més conservador de la Jove Catalunya; el 1878 s'organitza el primer certamen a Reus; el 1879 els primers Jocs Florals a Lleida i Palma de Mallorca,

Reina de la festa i cort d'amor dels Jocs Florals de Girona de 1909. Entre les dames figuren dues filles de l'escriptor Prudenci Bertrana: Aurora (1892-1974), futura escriptora, i Helena, que morí el 1915.

a més dels de Vallfogona de Riucorb, els de la Societat Lo Rat Penat de València, els de l'Ateneu de Sants i els de l'Ateneu Tarraconense; el 1880 es convocà el d'Igualada i el 1881 els de Valls, Vilanova i la Geltrú i Granollers; el de Figueres és de 1882, el de Perpinyà de 1883 i els d'Hos-tafrancs i de Sant Feliu de Guíxols de 1884; la Bisbal i Sant Pol de Mar tenen els seus el 1885; a Sitges s'inicien el 1886, a Malgrat de Mar i al Vendrell el 1887, i a Manlleu, Olot i Terrassa el 1890, a Vilafranca del Penedès el 1893 i a Puigcerdà el 1895; el 1901 es convoquen els primers certàmens de Berga i Camprodon, i el primer de la Joventut

Notes

1. Vegeu Anne-Marie THIESSE, *Écrire la France: le mouvement littéraire régionaliste de langue française entre la Belle Époque et la libération*, París: 1991.
2. Es tracta d'un nou impuls a iniciatives anteriors d'una part del grup, com ara www.atlesliterari.cat (2007).
3. Per ara es poden consultar, Teresa GILABERT, *Els Jocs Florals de Lleida: 1895-1923*, tesi de llicenciatura, Universitat de Barcelona, 1981; Margarida CASACUBERTA i Lluís RIUS, *Els Jocs Florals d'Olot (1890-1921)*, Olot: 1988; Gerard MALET (ed.), *Els Jocs Florals de Lleida, 1895-1923: discursos i materials*, Lleida: 2009.
4. Sobre el Certamen Literario (1872-1902), vegeu Xavier CARMANIU, *Els certàmens literaris a Girona (1872-1936)*, Universitat de Girona, treball de doctorat, 2002; X. CARMANIU i Carme PUIG, «Jocs Florals de Girona: Un impuls cultural a la ciutat», *Revista de Girona*, 205 (març-abril 2001), p. 59-85. Sobre els Jocs Florals de

Catòlica de Manresa; el 1902 s'organitzen els jocs de Sallent i, amb els Jocs Florals de *L'Enderroch*, Girona substitueix l'anterior certamen; el 1903 es convoquen certàmens a Ripoll i a Calaf, organitzats pels grups locals de la Lliga; el 1904 és el torn del de Moià i del de la Lliga de Santa Coloma de Farners; el 1905, s'organitza l'emblemàtica Festa de la Bellesa de Palafrugell i el projecte continua amb la de Figueres el 1906, entre molts altres.⁶

El mapa digital dels jocs florals

El portal web www.patrimoniliterari.cat permetrà fer consultable el material recollit. En una primera fase aplegarà dades sobre els certàmens celebrats a Catalunya durant el període 1868-1939, tot i que està prevista la incorporació progressiva de nous materials. El portal funcionarà com a repositori i permetrà a l'usuari navegar pel territori en què se situen els diferents certàmens. D'aquesta manera, es posarà a l'abast del públic un conjunt d'informació sobre jocs florals i altres certàmens literaris, que evidencia l'ebullició d'aquest moviment al llarg dels anys de manera transversal i dinàmica. Es podran llistar i situar en un mapa digital els autors i les obres premiades, els jurats qualificadors, les comissions organitzadores, etc. Serà una eina de divulgació i de consulta d'un aspecte clau del patrimoni literari i farà aflorar, d'una forma col·laborativa i visual, les xarxes culturals del catalanisme que són a la base de la literatura catalana contemporània.

Girona, vegeu M. CASACUBERTA, *Els Jocs Florals de Girona, 1902-1935*. Girona: 2010.

5. Manuel JORBA, «Literatura, llengua i Renaixença. Models literaris i influències culturals», en *Història de la Cultura Catalana, V: Naturalisme, positivisme i catalanisme, 1860-1890*, Barcelona: 1994, p. 70-71. Vegeu també les aportacions recents de Josep M. DOMINGO (ed.), *Barcelona i els Jocs Florals, 1859*, Barcelona: 2011, i *Joc literari i estratègies de representació: 150 anys dels Jocs Florals de Barcelona*, Barcelona: 2013.

6. Un primer cens de jocs florals entre 1900 i 1906 el trobem en J. L. MARFANY, *La cultura del catalanisme*. Barcelona: 1995, p. 282-283, n. 27. Pel que hem pogut constatar, de 1914 a 1923 se'n produeix una segona florida, i encara una altra els anys 1930. Després de la Guerra Civil, són importants els Jocs Florals de la Llengua Catalana a l'exili i la reconstitució de la xarxa des del resistencialisme, així com els convocats pel règim mateix.